

Analyysien kilpailutuksesta nousi kohu

Kuka tutkii promillet?

■ Kemistit tietävät, että räjähdysreaktio voi käynnistyä herkissä oloissa pienestäkin syystä. Keskusrikospoliisin liikennejuopumusrikosten laboratorio- ja palveluiden kilpailuttamisessa on käynyt juuri näin.

A. Jokinen

Periaatteessa asia on yksinkertainen. Keskusrikospoliisi kilpailutti analyysipalvelut, joita Kansanterveyslaitos on jo 30 vuoden ajan hoitanut menestyksekkäästi. Julkisen hankintakilpailun voitti Vita Terveyspalvelut Oy.

Asiaan liittyy tekijöitä, jotka tekevät tapauksesta poikkeuksellisen syyttömisen. Ensinnäkin tarjousten ero oli hyvin pieni, vain 30 000 euroa. Se ei ole kovin merkittävä osuus noin 1,2 miljoonan euron kokonaissummasta. Toiseksi yksityinen kilpailuvoittaja aikoo teettää laboratoriotutkimuksia Saksassa, mikä on herättänyt epäilyksiä.

Kansanterveyslaitos kokee tulleen tarjousprosessissa väärin kohdelluksi, ja se on valittanut päätöksestä markkinatuomioistuimeen. Kanne perustuu suurimmaksi osaksi siihen, että laitos ei katso kilpailijan täytäneen tarjouspyynnössä esitettyjä laatukriteerejä.

Tapauksessa on kyse myös alan koulutetun väen työllisyydestä. Kansanterveyslaitos joutuu tutkimusprofessori **Jouko Lönnqvistin** mukaan irtisanomaan laboratoriotaan noin kymmenen henkeä, mikäli oikeus tuomitsee jutun vastapuolen hyväksi.

Kiista koskettaa koko alaa. Osapuolet ovat samaa mieltä siitä, että keskusrikospoliisin hankintapäätöksellä voi olla vaikutuksia koko julkisen sektorin laboratoriotuotoihin.

Vaikka selvitysmies **Timo Hirven** raportilla ja rattijuopumusten rikostutkimuksella ei pitäisi olla minkäänlaista asiayhteyttä, monet pitävät tapausta käytännössä alkuosittuna julkisen sektorin laboratoriodien uudelleenorganisoinnille tai ulkoistamiselle.

”Valtio-omistus ei voi tuoda erityissuojaa”

Kansanterveyslaitoksen tutkimusprofessori **Jouko Lönnqvist** korostaa, että laitoksella on vuosikymmenten kokemus rattijuopu-

Kuvat: Connie Heik-Jokinen

”Keskusrikospoliisin hankintakilpailun voittanut yritys ei täytä kilpailuehtoja”, väittää Kansanterveyslaitoksen tutkimusprofessori Jouko Lönnqvist.

Reaktio kesken

Keskusrikospoliisin julkisen hankinnan jälkipyykissä väitteet lentävät edestakaisin. Kaikki osapuolet myöntävät, että koko julkisen sektorin laboratoriotuotannon muospaineet vaikuttavat puheiden sävyyn. Vastapuolen motiiveja epäillään puolin ja toisin. Keskustelusta on tullut juridista argumentointia.

Toisaalta rikosoikeus on kansalliseen päätöksentekoon perustuvaa, Euroopan unionissa harmonisoimatonta oikeutta. Toisaalta on noudatettava EU:n julkisten hankintojen lainsäädäntöä.

Osapuolet ovat yhtä mieltä vain siitä, että kyseessä on vasta laboratoriodien rakennemuutoksen alku. Reaktio on käynnistynyt, lopputulosta ei tiedä kukaan.

A. Jokinen

mustutkimuksista. Kukaan ei ole ollut tyytymätön laitoksen toimintaan, päinvastoin. Lönnqvist epäileekin, ettei nyt tehty hankintapäätös ole kaikkien hyväksymä edes poliisiorganisaation sisällä.

Professori **Kimmo Himberg** keskusrikospoliisin rikosteknisestä laboratoriodesta ei välittäisi jatkaa julkista keskustelua aiheesta. Hän toteaa markkinaoikeuden ottavan aikanaan kantaa kilpailutuksen onnistumiseen.

Himberg suostuu kuitenkin sanomaan, että liikennejuopumusrikostutkimusta vastaa esitutkintaviranomainen, useimmiten poliisi. Laboratorio tuottaa sille tukipalvelua. Jos alalla on kilpailua, palvelut ostetaan noudattaen lakia julkisista hankinnoista.

Juuri näin on Himbergin mukaan nyt toimitettu, ja laboratoriopalvelun kustannusten odotetaan kilpailutuksen tuloksena laskevan noin miljoona euroa vuodessa.

”Meidän on mielestäni hyväksyttävä se, että jos tuotamme maksullista palvelua kilpailuilla laboratoriopalvelumarkkinoilla,

ei valtio-omistus voi tuoda mitään erityis-suojaa.”

Himberg on hämmentynyt arvostelijoiden esittämistä argumenteista.

”Tämä on maan ainoa yksinomaan rikostutkiminnan asiantuntijapalveluihin erikoistunut tutkimuslaitos. Teemme joka ikinen päivä yhteistyötä esitutkinta- ja oikeusviranomaisten kanssa. Olemme erinomaisen tietoisia rikosoikeusjärjestelmän laboratorio-palvelulle asettamista laatu- ja oikeusturva-vaatimuksista.”

Rikostekninen laboratorio tuottaa itse vuosittain lähes 20 000 asiantuntijalau-suntoa poliisille ja muille viranomaisille ja käyttää joillakin tutkimusalueilla alihankkijoita.

”Koko tutkintaketjun tulee olla hallinnassa”

Kansanterveyslaitokselle analyysipalvelu-sopimuksen menettäminen on paitsi talou-dellinen myös periaatteellinen kysymys. ”Näkemyksemme on, että kyse on viran-omaistoiminnasta eikä ahtaasti julkisesta hankinnasta”, Jouko Lönnqvist sanoo.

Lönnqvist katsoo Vita Terveyspalvelujen tarjouksen sisältäneen paljon kriittisiä ai-neksia. Hänen mielestään analyysien siirtäminen ulkomaiselle alihankkijalle on vä-hintäänkin kyseenalaista ja saattaa vaarantaa kansalaisten oikeusturvan.

”Koko tutkintaketjun tulee olla hallinnas-sa. Tehdyn tarjouksen mukaan näytteitä lä-hetetään ulkomaille. Tästä tulee keskustel-

Selvitystä selvitetään

Mittatekniikan keskuksen ylijohtaja **Timo Hirvi** määrettiin viime vuoden kesäkuussa selvittämään julkisella sektorilla tehtävän laboratorioanalytiikan yhteistoiminnan kehittämistä. Muun muassa talouspoliit-tinen ministerivaliokunta oli edellyttänyt valtion laboratorio- ja uudelleenjärjes-telytarpeen selvittämistä.

Selvitysmies Hirven työn perustana olivat yksitoista aiempaa, vuosina 2001–2007 tutkimuslaitoksista ja laboratorioista eri hallinnonaloilla tehtyä selvitystä. Hirvi jätti raporttinsa valtiovarainministeriölle marraskuussa 2007. Raportin mukaan ai-emmissä selvityksissä ehdotettuja toimen-piteitä oli käynnistetty varsin vähän.

Selvitysmiehen selvitykseen tutustuttu-aan ministeriö päätti keväällä tilata kon-sulttifirmalta asiasta selvityksen.

73-sivuinen konsulttiselvitys päättyi esittämään kemiallisen ja fysikaalisen la-boratoriotoiminnan johtamisen ja hallin-non yhdistämistä eli laboratoriokeskuksen perustamista. Selvityksen mukaan asias-sa olisi edettävä ripeästi, jotta ”toiminnan suunnittelun aloittaminen voidaan tehdä” ensi vuoden tammikuussa.

Valtiovarainministeriössä selvitetään parhaillaan jatkotoimia.

Kesäkuun lopussa julkistettuun konsult-tiselvitykseen voi tutustua ministeriön net-tisivulla osoitteessa www.vm.fi → Julkai-sut ja asiakirjat → Muut julkaisut → Valtio-varainministeriön tilaama selvitys eräiden valtion laboratoriotointojen järjestämi-sestä.

Päivi Ikonen

la. Esimerkiksi syyttäjälaitoksen mielipide tulee selvittää”, Lönnqvist sanoo.

Analyysien laatuakin on kynnyskysymys Kansanterveyslaitokselle, jonka oma laatu on Lönnqvistin mukaan hyväksi havaittu ja todistettu.

”Vita Terveyspalvelujen laboratorio ei ole sillä tavalla akkreditoitu laboratorio kuin tarjouskilpailun ehtoissa oli vaadittu. Tä-mänkin perusteella vaadimme, että markki-natuomioistuin hylkää tarjouksen. Kilpailu-

tilanteen tulee olla etukäteen selvä.”

Vita Terveyspalvelut Oy:n hallintojohtaja **Olli Hirvonen** ei halua kommentoida kiistaa julkisuudessa.

Keskusrikospoliisin nykyinen sopimus Kansanterveyslaitoksen kanssa päättyy vuoden lopussa. Sen jälkeen se aloittaa yh-teistyön Vita Terveyspalvelujen kanssa vä-liaikaisen sopimuksen turvin. Markkinaoi-keuden ratkaisua kiistassa saatetaan joutua odottamaan vielä pitkään.

Laborantti Riitta Husso tutkii näytteitä Kansanterveyslaitoksen laboratoriossa.